

Minister van Infrastructuur en Milieu
Mevrouw drs. M.H. Schultz van Haegen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum: 15 december 2016

Kenmerk: Rli-2016/4356

Cc:

Bijlage(n):

Contactpersoon:

Telefoon:

E-mail:

Betreft: Aanvulling op het werkprogramma van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
2017-2018

Geachte mevrouw Schultz van Haegen,

Het vastgestelde voorlopige werkprogramma 2017-2018 van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) bevatte vanwege de start van de nieuwe raad per 1 augustus 2016 alleen de drie onderwerpen die de raad nog in voorraad had uit vorige werkprogramma's. Aan Eerste en Tweede Kamer is rond de jaarwisseling een aanvulling op dit voorlopige werkprogramma in het vooruitzicht gesteld. De raad heeft hierover vruchtbare gesprekken gevoerd met u en met uw collega's Blok en Plasterk. De Rli stelt u voor om het onderstaande als aanvulling toe te voegen aan het reeds vastgestelde voorlopige werkprogramma.

I) Nadere invulling en afbakening van het adviesthema "*Versnelde toepassing van innovaties in de stad*"

In het werkprogramma is aangegeven dat met de minister van BZK wordt overlegd over de nadere invulling van deze adviesvraag. De raad heeft na zijn gesprek met minister Plasterk besloten om de adviesvraag omtrent innovatie, beleidsvernieuwing en opschaling van nieuwe initiatieven in de stad te richten op een concreet thema binnen zijn adviesdomein en kiest daarbij voor het thema 'gezonde en leefbare stad'. Daarbij wordt de gezonde stad gedefinieerd als het lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk welbevinden van burgers.

De raad wil met dit advies antwoord geven op de vraag in hoeverre de leefomgeving kan bijdragen aan het welbevinden van de inwoners van de stad. Wat is de rol van de rijksoverheid en andere overheden hierbij? Hoe kunnen innovaties ter bevordering van de gezonde en leefbare stad sneller tot implementatie komen en door versnelde opschaling ook elders worden ingezet? Het gaat daarbij

uitdrukkelijk niet alleen om technologische innovaties, maar ook om vernieuwende publiek-private samenwerking, aanpassing van bestaande regelgeving of nieuwe stedenbouwkundige oplossingen.

II) Nieuwe adviezen

De raad stelt voor om met de volgende nieuwe adviesthema's aan de slag te gaan.

d) Herziening Grondbeleid

Met de Aanvullingswet Grondeigendom wordt beoogd het grondbeleid geschikter te maken voor de heel diverse opgaven in de fysieke leefomgeving. De raad neemt graag de instrumenten voor grondbeleid onder de loep. De vraag die daarbij gesteld kan worden is of de gereedschapskist van het grondbeleid ook op de langere termijn voldoende is om de benodigde transitie te doen slagen en de kwaliteit van de ruimte te bevorderen. Vragen rond zelfrealisatierecht, (regionale) verevening en stedelijke herverkaveling kunnen hierbij aan de orde komen.

De Rli heeft vijf belangrijke uitdagingen in het ruimtelijk beleid benoemd: energietransitie, verduurzaming landelijk gebied, versterking van de kracht van de stedelijke regio, circulaire economie en transformatie vastgoed in de stad (Rli, *Opgaven voor duurzame ontwikkeling: Hoofdpijnen uit vier jaar advisering door de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur*, 2016). Het zijn stuk voor stuk opgaven waarvan realisatie in steeds grotere mate in handen ligt van decentrale overheden, vooral gemeenten. Het grondbeleidsinstrumentarium uit de Aanvullingswet grondeigendom is voor een deel van deze transitieopgaven cruciaal. Het moet decentrale overheden in staat stellen om grondbeleid te voeren passend bij de publieke opgaven. Ook de private partijen, die een rol spelen bij ontwikkelopgaven, moeten uit de voeten kunnen met het instrumentarium. De Memorie van Toelichting bij de Aanvullingswet noemt als voorbeeld een aantal meer concrete maatschappelijke opgaven: de sloopopgave in krimpgebieden, binnenstedelijke transformaties, de verwezenlijking van nieuwe woongebieden, de herstructurering van bedrijventerreinen, de aanpak van leegstaande kantoren en het behoud van aantrekkelijke winkelgebieden.

De raad stelt de volgende vraagstelling voor het advies voor:

Biedt het nieuwe grondbeleidsinstrumentarium voldoende mogelijkheden voor betrokken partijen voor het realiseren van maatschappelijke opgaven binnen het domein van een duurzame leefomgeving? Zo nee, wat is aanvullend nodig?

In dit advies is de focus gericht op de volledigheid van de instrumentenkoffer voor de aanpak van publieke opgaven.

Mogelijke subvragen zijn:

- Kunnen betrokken partijen uit de voeten met het instrumentarium bij de (gezamenlijke) aanpak van opgaven in het domein van de fysieke leefomgeving? Sluit het voldoende aan op de mindset en competenties van betrokkenen?
- Welke politieke argumenten spelen er bij grondbeleid en de keuze voor instrumentatie daarvan?
- Wat zijn de risico's en mogelijke perverse effecten van de regelgeving?
- Biedt het instrumentarium uit de aanvullingswet voldoende steun voor decentraal gemeentelijk beleid (in het licht van de ingezette decentralisering): wordt faciliterend beleid

en uitnodigingsplanologie adequaat ondersteund? Is daarbij maatwerk voldoende mogelijk? Kan ingespeeld worden op uiteenlopende lokale omstandigheden?

- Is het instrumentarium toekomstbestendig: kan het bijvoorbeeld gebruikt worden in tijden van hoog- en ook laagconjunctuur?
- Kan het instrumentarium worden gebruikt bij een grote variëteit ten aanzien van publieke en private eigendomsposities?
- Is het mogelijk de effectiviteit van instrumentenkoffer aanvullend te versterken?

e) Voedselbeleid

Voedsel staat volop in de belangstelling in de maatschappij. Consumenten willen steeds vaker een bewuste keuze kunnen maken voor gezonder en duurzaam voedsel. In de afgelopen decennia is het voedsellandschap ingrijpend veranderd. De landbouw- en voedselproductie is verder geïntensiveerd, geïndustrialiseerd en geglobaliseerd door de toegenomen handel en investeringen. De machtsverhoudingen in de ketens zijn gewijzigd en eetpatronen zijn wereldwijd veranderd. Om ook op termijn voldoende, duurzaam en gezond voedsel te kunnen garanderen zijn aanpassingen noodzakelijk in het voedselsysteem.

Dit advies zal als vertrekpunt een aantal nationale en internationale afspraken, verplichtingen en opgaven kiezen (Klimaatakkoord, Agenda voor duurzame ontwikkeling, SDG's, en de Richtlijnen Gezonde Voeding 2015).

Als de hierin genoemde randvoorwaarden op het gebied van klimaat, gezondheid en duurzaamheid worden toegepast op het gewenste voedselpatroon, dus als er gezond en duurzaam wordt gegeten en geproduceerd, wat vraagt dit dan van het beleid ten aanzien van voedsel in Nederland? Wat is er nodig, welke mogelijkheden en kansen zijn er, om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen? Hoe kan bijvoorbeeld de afstand tussen productie en consumptie van gezonde en duurzame voeding worden verkleind? Welke keuzes zijn onontkoombaar?

f) Mobiliteit

In de planning en besluitvorming van mobiliteit gaat veel geld om dat in de huidige praktijk op gedetailleerd niveau en voor langere tijd wordt vastgelegd. Vastleggen schept duidelijkheid, maar gaat ten koste van flexibiliteit. Omgaan met onzekerheden is een steeds belangrijkere voorwaarde. Veranderingen in het mobiliteitsdomein vinden in steeds hoger tempo plaats, op vele fronten tegelijk: technologische ontwikkelingen, disruptieve businessmodellen, veranderende strategieën van bedrijven. De veranderingen volgen elkaar ook steeds sneller op en zijn vaak onvoorspelbaar. Dit brengt steeds grotere onzekerheid met zich mee. De wijze waarop mensen omgaan met en reageren op deze veranderingen is daarbij een belangrijke factor die de onzekerheid verder vergroot.

Het kabinet herkent bovenstaande problematiek en kondigt in de reactie op het IBO-rapport *Flexibiliteit in infrastructurele planning (2016)* een aantal concrete maatregelen aan om meer adaptief en flexibel te plannen. De volgende stap, hoe de middelen voor mobiliteit / infrastructuur en voor duurzaamheid daadwerkelijk toekomstvast ingezet kunnen worden, is minstens zo belangrijk. Daarbij moet, beter dan tot nu toe, gebruik gemaakt worden van andere partijen om bepaalde mobiliteitsvraagstukken te adresseren. Ook kan beter gebruik gemaakt worden van nieuwe methodieken, andere partijen en netwerken, en beschikbare gegevens.

Een centrale vraag in dit advies kan als volgt luiden: "Hoe kunnen middelen voor mobiliteit (aanleg, vervanging, beheer en onderhoud) efficiënt en flexibel ingezet worden met het oog op de toenemende onzekerheden en de noodzaak tot flexibiliteit en hoe kunnen duurzaamheidsdoelstellingen hierin meegenomen worden?"

III) Ruimte voor het beleidsprogramma van nieuw kabinet

In het werkprogramma is reeds aangegeven dat niet op alle beschikbare capaciteit van de raad beslag zal worden gelegd. Daardoor kan na het aantreden van een nieuw kabinet gestart worden met een of meer adviezen die aansluiten bij het nieuwe kabinetsbeleid. De raad heeft hiervoor reeds twee onderwerpen geïdentificeerd die hiervoor mogelijk in aanmerking komen.

g) Energietransitie

De raad heeft zich met het uitbrengen van zijn advies 'Rijk zonder CO2' al stevig gemengd in de discussie over de energietransitie. Rondom de energietransitie spelen nog veel vragen waarover de raad nadere adviezen uit kan brengen, zoals:

- de realisatie van de opgave om de woningvoorraad energiezuinig te maken;
- de ruimtelijke inpassing van de energietransitie;
- de regionale vertaling van de energietransitie cq de ontwikkeling van een effectieve regionale uitvoeringsstrategie.

h) Samenkomen regionale transities

De Rli adviseerde eerder over diverse transities die zich zullen voordoen in de fysieke leefomgeving, zoals de energietransitie, de transitie naar een circulaire economie, de verduurzaming van de landbouw en de aanpassing aan klimaatverandering (bijvoorbeeld waterveiligheidsbeleid).

Verschillende transities zullen zich tegelijkertijd op regionaal niveau manifesteren.

Vraag is hoe deze verschillende transities op de schaal van de regio zullen samenkomen. Kan een *mutual gains approach* leiden tot een integrale aanpak van verschillende beleidsvraagstukken die nu nog vaak sectoraal worden aangepakt? In dit advies zouden daarvoor de ontwikkelingen in een of meer regio's kunnen worden beschouwd.

De raad verwacht met deze aanvulling op het reeds vastgestelde voorlopige werkprogramma 2017-2018 een nuttige bijdrage te kunnen leveren aan de verbetering van het kabinetbeleid. Tevens hoopt de raad bij te kunnen dragen aan het publieke debat over de toekomst van de leefomgeving en infrastructuur. In dat kader heeft de raad ook het voornemen om in het najaar van 2017, samen met zijn zustersraden in België en Luxemburg, een internationale conferentie te organiseren over het duurzaamheidsbeleid van de Europese Unie in de afgelopen en de komende 25 jaar.

Hoogachtend,

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur,

 J.J. de Graeff
voorzitter

 R. Hillebrand
algemeen secretaris